

Олена Язловицька,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
<https://orcid.org/0000-0001-7326-1234>
м. Харків, Україна

Анастасія Птушка,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
<https://orcid.org/0000-0003-3177-5370>
м. Харків, Україна

Людмила Байбекова,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
<https://orcid.org/0000-0003-3177-5370>
м. Харків, Україна

Аліна Пруднікова,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
<https://orcid.org/0000-0002-9249-1753>
м. Харків, Україна

Вивчення іноземної мови у рамках процесу діджиталізації освіти

Foreign language learning in the context of digitalization in education

Анотація. Стаття присвячена дослідженню впливу процесу діджиталізації освіти на систему вивчення іноземних мов в академічному навчальному середовищі. Авторами проведено теоретичний аналіз поняття «діджиталізація» та компонентів цифрової дидактики, що включає інтерактивність навчального процесу, індивідуалізацію навчання, впровадження мультимедійних матеріалів, електронних підручників та онлайн-платформ для оптимізації ефективності навчального процесу та активної участі всіх його учасників. У статті висвітлюється широкий спектр інструментів, які надають можливість використовувати переваги впровадження цифрових технологій у навчальний простір. Проводиться аналіз використання цифрових педагогічних технологій для покращення мотива-

ційного компоненту навчання та якості засвоєння навчального матеріалу, а також цифрових технологій освітнього значення, інструментів та ресурсів розвитку критичного мислення та комунікативної компетенції студентів під час вивчення іноземної мови шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволяє здобути навички критично оцінювати та використовувати інформацію з різних інтернет-ресурсів, а також ефективно співпрацювати в цифровому середовищі. Результати дослідження підтверджують здобуток проведених досліджень і прикладів практики використання цифрових технологій в освітньому просторі, зокрема переваги та недоліки їх впровадження. Звертається увага на виклики, які пов'язані з використанням цифрових технологій у навчанні іноземних мов, такі як доступ до технічних засобів та інтернет-ресурсів, якість доступного контенту та потреба поглиблення цифрової грамотності та компетентності всіх учасників освітнього процесу. Дослідження стверджує що, процес діджиталізації сучасної освіти створює багато переваг для студентів, сприяє їх мотивації та персоналізації навчального простору.

Ключові слова: вивчення іноземної мови, діджиталізація, індивідуалізація навчання, освітнє середовище, цифрова дидактика, цифрові педагогічні технології.

Summary. *The article is devoted to the study of the impact of the process of digitalization in education on the system of foreign language learning in the academic learning environment. The authors conduct a theoretical analysis of the concept of «digitalization» as well as of the components of digital didactics, including the interactivity of the educational process, the individualization of learning, the introduction of multimedia materials, electronic textbooks, and online platforms to optimize the efficiency of the educational process and active participation of all its participants. The article highlights a wide range of tools that make it possible to take advantage of the benefits of digital technologies in the learning environment. The article analyses the use of digital pedagogical technologies to improve the motivational component and the quality of learning, as well as digital technologies of educational value, including tools and resources for the development of critical thinking and communicative competence of students while learning a foreign language through the use of information and communication technologies, which allows acquiring skills to critically evaluate and use information from various Internet resources, to collaborate effectively in a digital environment. The results of the study confirm the achievements of the previously conducted research and examples of the digital technologies used in the educational space, in particular the advantages and disadvantages of their implementation. Attention is drawn to the challenges associated with the use of digital technologies in foreign language teaching, such as access to technical means and Internet resources, the quality of available content, and the need to deepen the digital literacy and competence of all the educational process participants. Research shows that the digitalization process in modern education creates many benefits for students, promotes their motivation and personalization of the learning space.*

Key words: digital didactics, digital pedagogical technologies, digitalization, educational environment, foreign language learning, individualization of learning.

Вступ. У сучасному світі, зі стрімким розвитком технологій та процесу діджиталізації, знання іноземних мов стають все більш важливими. Це обумовлено не тільки зростанням міжнародної комунікації, але й потребою пристосуватися до глобального ринку праці та конкурентного середовища. Однак, вивчення іноземних мов у рамках процесу діджиталізації стикається з низкою викликів та проблем, які можуть впливати на успішність навчання та результативність студентів, а отже потребують уваги, дослідження та пошуку ймовірностей їх вирішення. Стає важливим визначення та опрацювання питань стосовно цифрової компетентності та грамотності учасників освітнього процесу, а також шляхів впровадження цифрової педагогічних технологій у навчальний процес з урахуванням всіх індивідуальних особливостей аудиторії.

За останні роки провідними вченими України та зарубіжжя було проведено низку досліджень з питання діджиталізації освіти. Розглянуті поняття «інформатизації» та «цифровізації» у рамках цифрових трансформацій освіти, а також актуальні питання цифрової гуманістичної педагогіки [2]; досліджені актуальні питання та тенденції трансформації освітнього простору з урахуванням впровадження інформаційних цифрових технологій. Вчені розглядають можливості узгодження стратегічних цілей спрямованих на забезпечення широкого доступу до цифрових технологій і ресурсів в освіті, а також на покращення якості навчання та управління освітніми процесами [1]. Діджиталізація освітнього процесу розглядається як обов'язковий напрямок розвитку для більшості вищих навчальних закладів, що вимагає використання всіх наявних ресурсів, впровадженню необхідних технологічних рішень, зміну світогляду всіх учасників освітнього простору та підтримку з боку уряду у рамках національних програм цифрової освіти [3; 4; 7].

Методологія та методи дослідження. Методика дослідження передбачає використання комплексного методу теоретичного аналізу проблематики, синтезу та аналізу низки джерел бібліографії, інтерпретацію загальнонаукових аспектів трактування поняття «діджиталізація» задля детального вивчення ефективності впровадження цифрових технологій у навчальне середовище під час вивчення іноземної мови в рамках процесу діджиталізації освіти. Вивчення інструментів та підходів використання цифрових технологій здійснено шляхом використання аналітичного та класифікаційного методу моделювання категорій цифрових технологій, які можуть бути впроваджені під час вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стрімкий розвиток інформаційних технологій суттєво вплинув на всі сфери життєдіяльності людини. У сучасному світі, де глобалізація та міжнародна

співпраця стають все важливішими, володіння іноземною мовою є необхідним для успіху фахівців у різних галузях спеціалізацій. Процес діджиталізації та віртуалізації, що охоплює всі аспекти нашого суспільства, включаючи освіту, відкриває нові можливості для вивчення іноземних мов та сприяє їх більш ефективному опануванню. Термін «діджиталізація» з'явився завдяки швидкому розвитку комп'ютерних та інтернет-технологій у другій половині 20 століття та співвідноситься з англійським терміном «digitalization», що означає «оцифрування», «цифровізація», або «приведення в цифрову форму». З огляду на тлумачення терміну «digitalization» (у перекладі з англ. «діджиталізація») у словниках, дане поняття визначається як «адаптація системи, процесу роботи з використанням комп'ютерів та інтернету» [10]; «процес перетворення даних у цифрову форму, яку можна легко прочитати та обробити за допомогою комп'ютера» [13]; та «інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя шляхом цифрування всього, що можна оцифрувати» [11].

Діджиталізація включає в себе процес перенесення, зберігання, обробки та передачі інформації у цифровому форматі. Дані, які раніше були представлені у фізичній або аналоговій формі, такі як паперові документи, аудіо-записи або фільми, конвертуються у цифровий вигляд і зберігаються на електронних пристроях або в хмарних сховищах. Діджиталізація має значний вплив на різні сфери життя, включаючи бізнес, освіту, медицину, культуру і громадську сферу. Вона дозволяє зберігати і обробляти великі обсяги інформації більш ефективно, забезпечує легший доступ до даних, прискорює процеси роботи, полегшує спілкування та сприяє інноваціям [14].

Діджиталізація стає необхідністю, що відкриває нові можливості для покращення якості та доступності навчання. Діджиталізація освіти включає в себе використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для поліпшення навчання та навчального процесу загалом. Це охоплює використання комп'ютерів, планшетів, смартфонів, програмного забезпечення, веб-ресурсів, онлайн-платформ тощо. Однією з найбільших переваг діджиталізації освіти є зростання доступності до знань. Інтернет-ресурси забезпечують безліч можливостей для навчання, незалежно від географічного розташування. Використання цифрових технологій в навчальному процесі змінило підхід до вивчення іноземних мов. Сучасні дидактичні засоби, такі як відео-заняття, мобільні додатки, веб-платформи та онлайн-курси, надають можливість забезпечити гнучкість індивідуального підходу до навчання. Визначається, що «адаптивна система навчання забезпечує оптимальний рівень інтелектуального розвитку кожного студента з урахуванням його природних задатків і здібностей» [5].

Трансформація навчального процесу зумовлюється як сучасним світом так і, безпосередньо, самими представниками цифрового покоління, через те, що інтегрувати їх у традиційний освітній процес практично неможливо, отже постає необхідність трансформувати освітнє середовище залежно від можливостей цифрового покоління, в результаті чого формується новий цифровий навчальний процес, який поєднує в собі аспекти як традиційних навчальних практик, так і новітніх інтегративних теорій.

В основі створення цифрового освітнього процесу в навчальних закладах знаходиться концепція цифрової дидактики, що представляє собою нову галузь в педагогічній науці. Цифрова дидактика відноситься до використання цифрових технологій та ресурсів для поліпшення процесу навчання і навчання. Вона поєднує педагогічні підходи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), щоб створити ефективніші та цікавіші навчальні середовища. Цифрова дидактика визначається як «результат взаємодії психолого-педагогічних, інформаційних і цифрових технологій із використанням трансдисциплінарного підходу у формуванні навчальних середовищ із матеріальним та інформаційно-технологічним складником, що базується на сучасних цифрових засобах навчання» [6]. Предмет цифрової дидактики не обмежується оцінкою цифрових освітніх інструментів, а фокусується на діяльності людини, яку можна розглядати як транс-інтегративну область наукового знання. Це означає, що в цифровій дидактиці відбувається взаємний обмін та інтеграція наукових ідей і підходів з однієї галузі в іншу. Важливим постає організація навчального процесу в цифровому освітньому середовищі, що охоплює цілі, зміст, методи, прийоми та засоби навчання, максимально використовуючи можливості цифрових технологій [8].

Виділяємо декілька аспектів цифрової дидактики, які включають а) інтерактивність, що дозволяє створити взаємодію між учасниками навчального простору шляхом використання інтерактивних програм, веб-сайтів, мультимедійних матеріалів тощо; б) індивідуалізацію, що сприяє урахуванню індивідуальних потреб кожного студента та персоналізацію навчальних програм, використовуючи онлайн-тести для оцінки рівня знань та надання індивідуальних рекомендацій; в) колаборацію, а саме співпрацю та комунікацію між учасниками освітнього процесу у рамках спільної роботи над проектами та взаємодію через навчальні онлайн-платформи; г) використання мультимедіа, зокрема різноманітних мультимедійних матеріалів, такі як відео, аудіо, графіка, для поліпшення сприйняття та засвоєння навчального матеріалу, а також пояснення складних концепцій, візуалізації процесів та стимулювання інтересу до навчання; д) впровадження електронних

підручників та навчальних ресурсів, що передбачає використання онлайн-ресурсів та веб-сайтів для доступу до актуальної інформації та додаткових матеріалів задля більш гнучкого вивчення теми, розширення знань у рамках певної галузі. Отже, цифрова дидактика має потенціал покращити навчання, зробити його більш доступним, цікавим та ефективним. Проте, успішне впровадження цифрової дидактики потребує належної підготовки та кваліфікації усіх учасників навчального процесу, наявності необхідної технічної інфраструктури та забезпечення кібербезпеки.

З урахуванням визначених аспектів ми можемо стверджувати, що процес діджиталізації змінює традиційні методи навчання та надає нові можливості для отримання знань і навичок, зокрема під час вивчення іноземної мови. Цифрові технології мають значний вплив на процес оволодіння іноземною мовою, дозволяючи створити інтерактивне та інноваційне навчання. Вони надають доступ до великої кількості інформації, дозволяють використовувати різноманітні мультимедійні матеріали, сприяють активній комунікації та співпраці між студентами та викладачами. Цифрові технології також забезпечують можливості для індивідуалізації навчання та створення умов для самостійного розвитку. У рамках нашого дослідження поділяємо використання цифрових педагогічних технологій та цифрових технологій освітнього значення, які є пов'язаними, але різними концепціями, що відносяться до інструментів та підходів, які використовуються в освітньому процесі для покращення навчання та розвитку студентів.

Цифрові педагогічні технології у вивченні іноземних мов використовуються для покращення навчання і навчання шляхом інтеграції цифрових інструментів і ресурсів у навчальний процес. Вони спрямовані на залучення студентів, підвищення їх мотивації, покращення розуміння і засвоєння навчального матеріалу, а також розвиток цифрової грамотності, що є одним з аспектів збагачення «гнучких» навичок здобувачів освіти. Основні цифрові педагогічні технології включають використання спеціалізованих навчальних програм, комп'ютерних програм та платформ для дистанційного навчання, які забезпечують доступ до навчальних матеріалів та сприяють співпраці учасників освітнього простору, використання мультимедійних матеріалів (відео, аудіо, зображення та інші мультимедійні ресурси для візуалізації інформації), використання інтерактивних ігор та симуляцій для створення взаємодії та залучення студентів до активного навчання, а також використання соціальних мереж та онлайн-платформ для співпраці для спільного навчання, обміну ідеями, співпраці над проектами та отримання зворотного зв'язку.

Прикладом використання цифрових педагогічних технологій є використання інтерактивної дошки, хмарних технологій, платформ для онлайн-навчання тощо.

Цифрові технології освітнього значення включають різні інструменти та ресурси, які допомагають студентам отримувати самостійний доступ до знань, покращувати навички і розвивати свої таланти під час вивчення іноземної мови. Вони забезпечують широкі можливості для навчання та розвитку і можуть бути використані як у формальній, так і у неформальній освіті. Електронні підручники та онлайн-курси для самостійного навчання або як додатковий ресурс для поглиблення знань, веб-платформи для співпраці відкривають нові шляхи для навчання, сприяють активній участі студентів у процесі, розширюють доступ до знань та сприяють розвитку критичного мислення та творчих навичок. Цифрові технології освітнього значення орієнтовані на використання передових цифрових технологій і ресурсів для розвитку критичного мислення, творчості, проблемного мислення та інших важливих навичок студентів. Це можуть бути адаптивні навчальні платформи, які допомагають студентам розвиватися у власному темпі, забезпечують додаткову підтримку та стимулюють більш ефективне навчання, віртуальна реальність або машинне навчання та інші інноваційні технології, які можуть збагатити способи навчання та сприяти активному залученню студентів.

Наряду з низкою позитивних елементів впровадження діджиталізації навчання, цей процес також ставить перед освітнім суспільством низку викликів та проблеми. Однією з головних є необхідність відповідної підготовки педагогічного персоналу та набуття ними достатньої низки компетенцій щодо використання технологій та їх можливостей [9]. Також потрібна належна інфраструктура для всіх учасників освітнього процесу, доступ до надійного та необхідного обладнання. Наприклад, авторами статті «The Digital Divide and Educational Equity: A Look at Students with Very Limited Access to Electronic Devices at Home» висвітлюється проблема цифрового розриву та його впливу на рівність доступу до освіти, питання нерівності у доступі до інтернет-технологій між різними групами населення, що може призвести до варіації отримання освітньої інформації та мати вплив на якість освіти [12]. Також, важливо мати якісний цифровий контент, який відповідає навчальним цілям і стандартам, що може вимагати значних зусиль та ресурсів. Ці проблеми та виклики вимагають системного підходу та співпраці між різними зацікавленими сторонами – урядом, освітніми установами, викладачами та студентами.

Враховуючи тенденції розвитку цифрового суспільства основні узгоджені стратегічні цілі включають забезпечення доступу та створення цифрової платформи в освіті, що передбачає розвиток

інфраструктури, яка забезпечить швидкий та надійний доступ до інтернет-ресурсів та цифрових пристроїв для всіх освітніх закладів та учасників освітнього процесу; покращення навчання та якості навчальних ресурсів, впровадження ефективних електронних навчальних матеріалів, інтерактивних методик та інструментів, які підтримуватимуть індивідуалізацію навчання; розвиток цифрової компетентності викладачів та постійний професійний розвиток всіх учасників освітнього простору, вдосконалення навчальних курсів та інструментів, що сприятимуть використанню цифрових технологій в навчальному процесі. Залежно від доступної технічної інфраструктури та рівня технологічної грамотності студентів та викладачів, може бути вирішена низка питань щодо використання інтерактивних мультимедійних матеріалів, онлайн-платформ та інших цифрових ресурсів, які можуть бути важливими для ефективного вивчення іноземної мови. Стратегічні дії мають бути направлені на підвищення внутрішньої мотивації студентів, їх самодисципліни, самовизначення та самореалізації в рамках академічного середовища.

Висновки з дослідження. Вивчення іноземної мови у рамках процесу діджиталізації відкриває нові можливості та перетворює традиційні підходи до навчання, а цифрові технології стають необхідним інструментом для покращення якості та ефективності навчання, забезпечення доступу до розширеного навчального середовища та розвитку комунікативних навичок студентів наряду з навичками критичного мислення та цифрової грамотності. Трансформація освітнього середовища шляхом впровадження цифрових педагогічних технологій створює більш збалансований підхід до навчання іноземної мови, підвищує мотивацію студентів та дозволяє персоналізувати навчальний процес, забезпечити мотивацію, увагу та активну участь всіх учасників інтерактивного навчального простору. Перспективами дослідження вважаємо розгляд впровадження певних інформаційних технологій у навчальний процес та вивчення ефективності різних форматів їх використання у порівняльному аспекті для розкриття повного потенціалу спектрів діджиталізації освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жерновникова О. А. Діджиталізація в освіті. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів : теорія і практика* : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 10 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С. 88–90.
2. Матвієнко О., Цивін М. Цифровізація: освітній контекст. *Вісник Книжкової палати*. 2020. № 11. С. 28–35.

3. Міщенко О., Кузнєцова М., Андрійчик О. Розвиток освіти в умовах діджиталізації. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 11. С. 194–202. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-11\(11\)-194-202](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-11(11)-194-202).
4. Прокопенко А. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах діджиталізації освіти. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 7. С. 270–281. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-7\(7\)-270-281](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-7(7)-270-281).
5. Сачанюк-Кавецька Н. В., Маятіна Н. В., Новак О. М. Цифрова педагогіка у контексті підвищення якості освітніх послуг. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи* : зб. наук. праць Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Київ, 2021. Вип. 80. Т. 2. С. 131–135.
6. Сліпучіна І. А., Поліхун Н. І., Чернецький І. С. Педагогіка ХХІ століття: формування цифрової дидактики. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. LXXXIII, Т. 1. С. 231–237.
7. Сухонос В. В., Гаруст Ю.В., Шевцов Я.А. Діджиталізація освіти в Україні: зарубіжний досвід та вітчизняна перспектива впровадження. *Правові горизонти*. 2019. Вип. 19 (32). С. 79–86.
8. Bahodir Q. Digitization Of Education At The Present Stage Of Modern Development Of Information Society. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*. 2021. 3(05), 95–103.
9. Basilotta-Gómez-Pablos, V., Matarranz, M., Casado-Aranda, LA. et al. Teachers' digital competencies in higher education: a systematic literature review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2022. 19 (8). URL: <https://rdcu.be/dcqZo> (дата зверення 17.05.2023).
10. Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/digitalize?q=digitalization> (дата зверення 04.05.2023).
11. Macmillan dictionary. URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/digitization?q=digitalization> (дата зверення 05.05.2023).
12. Moore R., Vitale D., Stawinoga N. The Digital Divide and Educational Equity: A Look at Students with Very Limited Access to Electronic Devices at Home. *Insights in Education and Work*. 2018. 11 p. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED593163.pdf> (дата зверення 01.05.2023).
13. Oxford Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/digitalization> (дата зверення 04.05.2023).
14. Vrana J., Singh R. Digitization, Digitalization, and Digital Transformation. In *Handbook of Nondestructive Evaluation 4.0*. 2021. P. 1–17.